

vanju svih promjena na nivou globalnog društva kako na organizaciju, tako i na njezine članove, te čak i o suprotnom smjeru djelovanja: djelovanju organizacije na globalno društvo. I ovdje se osjeća izraziti manjak empirijskih potvrda i njegove posljedice po vrijednost zaključaka.

Možemo rezimirati da je knjiga R. Halla sigurno jedno osvježeno u literaturi sociologije organizacije. Njezini su nedostaci: prevelika naglašenost formalnih aspekata i strukture organizacije i podređenost problema samih procesa. Uprkos toga, ona može korisno poslužiti kako studentima sociologije, tako i sociolozima kao izvor najnovijih informacija iz područja koje danas privlači pažnju velikog broja stručnjaka širom svijeta.

Josip Obradović

Grupa autora

ELEMENTS OF POLITICAL KNOWLEDGE

(Osnovi političeskih znanii)
Progress Publishers, Moskva 1970.

Grupa sovjetskih društvenih znanstvenika (V. I. Stepakov, D. Y. Bakshiev, K. H. Brutents, V. F. Glagolev, B. D. Datsyuk, V. V. Zagladin, A. Z. Okorokov, F. F. Petrenko, A. P. Petrov i N. P. Filimonov) napisala je udžbenik teorije o društvu sa stajališta marksizma-lenjinizma u svrhu da svjetskoj javnosti i svima koji žele upoznati marksizam-lenjinizam pokaže doseg znanstvene marksističke misli u Sovjetskom Savezu.

Knjiga ima šest glava. U prvoj autori razrađuju fundamentalne teze historijskog materijalizma: (a) materijalna produkcija kao temelj društvenog razvoja, (b) uloga klasne borbe u razvoju društva, (c) proleterska revolucija kao zakoniti prijelaz iz kapitalizma u socijalizam, (d) komunistička partija kao društvena snaga koja mijenja društvene odnose. U drugoj glavi nalazimo povijest revolucionarnog razdoblja u Sovjetskom Savezu.

U trećoj glavi je riječ o socijalizmu u Sovjetskom Savezu, kao prvoj fazi komunizma. Ovdje nalazimo analizu formalnih društvenih odnosa u sovjetskom

društvu, opise sistema vlasništva, radnih odnosa, sistema planiranja itd., s intencijom da se pokaže superiornost socijalističkog sistema nad kapitalističkim na svim planovima. Cjelokupnim viškom proizvoda raspolaze država za opće potrebe. Osnovni princip organizacije u društvu je demokratski centralizam što autori dovode u vezu sa Lenjinovom izjavom iz 1918. god.: »Naša je dužnost da realiziramo demokratski centralizam u ekonomskoj sferi.« (Elements of political knowledge, Progress Publisher, Moskva, 1970. str. 114.)

Pod demokratskim centralizmom razumijeva se takva centralizacija nacionalne ekonomije koja omogućuje jednom centru upravljanje privredom. Odnosi između države i poduzeća »temelje se na principu subordinacije nižih organizacija prema višima« (ibid. str. 114). Ovaj centralizam ne uništava slobodu stvaralaštva, jer je, po autorima, Lenjin naglasio obratno, naime da centralizam potiče lokalnu inicijativu i različite načine realizacije istog cilja. U ovom poglavlju autori nastavljaju analizom političkog i državnog sistema u Sovjetskom Savezu.

U četvrtoj glavi nalazimo pasuse o prijelazu iz socijalizma u komunizam, o komunističkoj ekonomiji, komunističkoj tehnologiji, o znanosti, komunističkoj distribuciji dobara, državi koja će nestati i zamijeniti je društveno samoupravljanje, itd.

U petoj glavi razlaže se o svjetskom komunističkom sistemu, u kojemu svaka zemlja ide specifičnim putem. Ističe se potreba udruživanja već postojećih socijalističkih zemalja u novu povijesnu zajednicu zemalja i naroda na principu »internacionalne socijalističke podjele rada« kako bi došlo do potpunijeg vojnog i političkog udruženja. U ovom je poglavlju dan kratak opis radničkog samoupravljanja u Poljskoj i Jugoslaviji. Prema autorima: »Praksa pokazuje da kombinacija državnog upravljanja s različitim oblicima participacije radnih ljudi u upravljanju daje dobre rezultate i omogućuje bolje korištenje prednosti koje pruža socijalistički sistem ekonomije«.

U šestoj glavi autori obrađuju probleme međunarodnog revolucionarnog pokreta i putova u socijalizam.

Ako je suditi po ovoj knjizi marksistička teorija društva nije niti jedan korak napravila od Lenjinove smrti, što

čitaoca dovodi u nedoumicu, imajući na umu silan razvoj drugih djelatnosti u Sovjetskom Savezu.

Zvonko Lerotić

K. Marx i F. Engels

»O OMLADINI« — HRESTOMATIJA I i II

(Marksistička biblioteka, *Mladost* —
Beograd, 1973.

Izbor i redakcija tekstova: Manojlo Bročić. (str. 1—177 + 6; II — 134.)

Marksizam je na svom razvojnem putu doživio dvije krajnje devijacije. S jedne strane to je pretvaranje u dogmu koja, kao oficijalna opija i zaglupljuje istovremeno, obmanjuje i na razne načine, služeći se i fizičkim silama, ubija — a s druge strane pojavljuje se njegovo rastapanje u tminama građanskih teorija i ideologija. Takve krajnosti uvjetuju i nameću potrebe da se marksizam kao teoretska i filozofska osnova postojeće društvene prakse ponovno reafirmira, ne u smislu rehabilitacije nekog marksizma, već u nastojanjima da se, polazeći od fundamentalnih stavova klasika marksizma, ukaže na devijacije postojeće prakse kao i teorije. Upravo u vrijeme kada se, dakle vodi jedna politička bitka a i teoretska, pojavljuju se izdanja koja pokušavaju unijeti više svjetla u neke specifične domene klasika.

Obje knjige, čiji je redaktor Manojlo Bročić, sačinjavaju tri cjeline. U prvoj knjizi su sadržani tekstovi objedinjeni u dvije problemske teme: Borba za prava mladog pokoljenja i Uloga omladine u društveno-političkom životu. Treća tematska grupa pod naslovom: O vaspitanju i obrazovanju omladine, s priložima, čini drugu knjigu ove hrestomatije. Neki tekstovi koji su sadržani u ovom izdanju po prvi puta su sada prevedeni s nedavno (1972. god.) izašlih izdanja u Sovjetskom Savezu.

Prilikom izbora tekstova i redakcije, redaktor je nastojao da to ne budu obični citati istrgnuti iz pojedinih cjelina, već da njihov skup ima određene misa-

one cjeline. Naravno da za one koji nedovoljno poznaju marksizam, čitanje pojedinih odlomaka predstavlja izvjesne poteškoće u razumijevanju. To su i izdavači imali u vidu te su pristupili, kao posrednici između tekstova i čitalaca, u smislu jednog kritičkog osvrtu, odnosno ocrtavanja »nekih od otvorenih pitanja razvitka Marxa i Engelsa u da nima njihove mladosti«, zatim u prikazu osnovnih pravaca borbe protiv marksizma i napokon u kraćem osvrtu na samu problematiku knjiga.

Izabrani tekstovi u ovoj hrestomatiji nisu pisani posebice na određene teme, već su to odlomci iz poznatih djela klasika. To je i razumljivo tim više što Marx i Engels tada nisu imali posebnih razloga da van okvira svojih naučnih analiza i političke borbe proletarijata, odvojeno analiziraju ulogu omladine. No, već sama veličina knjiga ukazuje na to da su oba autora u svom radu vidjela probleme omladine i posvetili im dosta stranica u svojim radovima.

Ima naravno, posebno u tekstovima koji govore o odgojno-obrazovnom procesu, stavova koji se danas ne mogu na način kako su se mogli u ono vrijeme, koristiti i zastupati. Zato je ova hrestomatija interesantna naročito za pedagoge. (Pedagoških tekstova ima i najviše u ovoj hrestomatiji.) Marx i Engels su u svojim djelima naznačili osnovne smjernice odgojno-obrazovnoga procesa koji se, polazeći od osnovnih postavki cjelokupnih njihovih saznanja, mogu ostvariti.

To je ujedno uvjetovalo da se Marx i Engels opredijele za prava djece i omladine, a time ujedno i zahtjev za njihovo učešće u klasnoj borbi, štrajkovima i revoluciji, što ujedno determinira i njihov društveni položaj, kao i ulogu subjekta u odgojno obrazovnom procesu. U tome se Marx i Engels nadovezuju i razvijaju dalje Hegelove i Fichteove misli o pojmu subjektiviteta.

Obje ove knjige dobro će poslužiti mladim naučnim radnicima, kao i svima onima koje zanima problematika omladine i stavovi klasika marksizma, posebice danas kada se teoretski neke postavke koje koče samoupravni društveni sistem, moraju prevladati — teoretski i praktički.

Ivan Cifrić